

ЯКІСНО-ОРІЄНТОВАНІ ВИМОГИ У ВИЩІЙ ОСВІТІ: ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ЦІННОСТЕЙ У СТУДЕНТІВ

Лакатош Н.Й.,

*студентка магістратури юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(м. Ужгород, Україна)*

The article provides an analysis of students' values in higher education. After the survey is made major types of students selected due to their value categories, also a number of suggestions provided for further moral improvement of education.

Keywords: *values of students, higher education, the Bologna process.*

*Важливим є наше переконання
у пріоритеті етики в порівнянні з технікою,
в приматі людини над об'єктами,
в перевазі душі над матеріальними явищами.
(Папа римський Іоанн Павел II)*

Постановка проблеми. Ще в свій час відомий російський адвокат Анатолій Федорович Коні наголошував, що загальна освіта юриста повинна йти попереду його спеціальності. Так, ми погодимось, що на сьогодні існує тенденція: переслідуючи свою мету, ми забуваємо про один важливий момент – про себе, свою особистість та індивідуальність. Повертаючись до Коні, ми розуміємо, що він наголошував саме на першочерговій необхідності загальної ерудованості юриста, наявності в нього таких якостей, які в першу чергу характеризують його як людину, а потім вже як знавця права, професійного адвоката. Саме в цей момент фігурує така категорія, як «цінність», що, зокрема, стосується й інших галузей знань.

Аналіз наукових публікацій свідчить про малу кількість досліджень категорії «цінності» в студентів у даному аспекті. Вивченням питання формування системи цінностей в психологічному та соціологічному ракурсах займалися такі вчені, як Н.Н.Мачурова, Х.Ю.Боташева, Н.А.Вершиніна та інші.

Метою статті є дослідження особливостей формування системи цінностей сучасних студентів в умовах інноваційного реформування вищої освіти.

Постановка завдань. Для вирішення даної мети автор ставить перед собою такі завдання: 1) дослідити цикл формування ціннісних категорій студентів; 2) виділити основні ціннісні категорії на сучасному етапі розвитку вищої освіти; 3) охарактеризувати кожну ціннісну категорію та розкрити їх суть з позиції студентів; 4) визначити основні типи студентів, залежно від їх ціннісних мотивацій.

Виклад основного матеріалу. Першим постає питання: що ж являє собою «цінність»? «Цінність» в загальному сенсі розуміється як значимість певних явищ та/або предметів для людини під час її діяльності. Більш точним є визначення, що цінність є мотивацією, яка виникає під час діяння суб'єкта в процесі досягнення ним мети.

Оскільки в дослідженні фігурує «цінність» саме студентів під час процесів інноваційного реформування освіти, необхідно прослідкувати дію цінностей в циклі вищої освіти. В даному аспекті університет слід розглядати як інститут, який складається із сукупності студентів, кожен з яких має свою особливу та

неповторну життєву форму. Так студент включений у процес як споживач. На сьогодні роль університету в плані підготовки резерву для ринку праці набагато потужніша, адже кінцевим продуктом є працівник, на відміну від класичних старих університетів, які реалізовували свою мету першочергового засвоєння студентами знань, звичок та відповідної моделі поведінки. Саме тому вища освіта в цьому ракурсі може розглядатися як інвестиція, яка має забезпечити рентабельність ринку праці, де, як вище зазначалося, студент виступає споживачем, який за допомогою здобутих знань під час навчання реалізовує себе на ринку праці, але ці знання обов'язково відтіняються твердим внутрішнім духом та особистими здобутками щодо характеру.

Під час дослідження студентам були запропоновані ціннісні категорії з таких здобутків міжнародної правотворчості в сфері освіти, як Декларація про Болонський процес від 1999 року, Велика хартія університетів від 1988 року та Комюніке ЮНЕСКО про "Нову динаміку вищої освіти і науці для соціальної зміни і розвитку" від 2009 року. В цих документах передбачені такі ціннісні категорії:

1. Magna charta Universitatum або ж Велика Хартія університетів (1988 р.):
  - наукові дослідження;
  - незалежність від політичних сил;
  - співпраця студентів та викладачів [1].
2. Болонська декларація (1999 р.):
  - забезпечення широкомасштабної студентської мобільності;
  - міцні знання, направлені саме на їх реалізацію на ринку праці;
  - гнучкий навчальний процес (зміна, припинення, повернення) [2].
3. Комюніке ЮНЕСКО Всесвітня конференція з вищої освіти - 2009: "Нова динаміка вищої освіти і науки для соціальної зміни і розвитку":
  - відповідальність за все суспільство;
  - передача культурних, суспільних та моральних цінностей;
  - забезпечення суспільної рівності у можливостях [3].

Університетська автономія у класичному розумінні означає незалежність установи від зовнішніх втручань, а насамперед – свободу у вирішенні внутрішніх питань. Академічна свобода забезпечує в кожній дисципліні свободу вибору тем та методів навчання та гарантує безперешкодну можливість кожного для пошуку істини під час здобуття знань.

Позиція студентів в цьому аспекті свідчить про те, що слід звернути увагу на таку ціннісну категорію, як «дослідження в процесі викладання, навчання в процесі дослідження», під час чого студент та викладач разом створюють нове знання.

Гуманістична традиція полягає в самоідентифікації університету, що сприяє збереженню самого університету та його високого престижу. Це саме завдяки тому, що університет відповідає на такі людські потреби, як істина, сенс буття, пізнання сутності речей. В такому аспекті для формування людської сутності університет пропонує цілу систему інфраструктурних та інтелектуальних можливостей.

Щодо гуманістичної традиції, то студенти наголошують на необхідності балансування мотивації у навчальному процесі викладацьким складом університету, а також існування освіти заради неї самої та постійних можливостей саморозвитку та самовдосконалення.

Єдність освіти та наукових досліджень означає об'єднуючу силу університету у зносинах між освітою та науковими дослідженнями. Саме тут можливо найглибше прослідкувати сутність університету, адже університет саме у пошуку істини надає відповідну широку арену для подальшої навчальної та наукової діяльності.

Щодо єдності освіти та наукових досліджень, то студентів найбільше хвилює саме «однорівнева» робота викладача та студента. Саме семінарські заняття, в рамках яких викладач має можливість продемонструвати свої власні наукові досягнення, при цьому забезпечуючи можливість проникнення в цей науковий процес і самим студентам. Варто зауважити, що під час семінарського заняття також проходять здобуття відповідної академічної поведінки.

Інтернаціоналізм та євроінтеграція. Інтернаціоналізм полягає саме в культурному різноманітті, толерантності. Дійсно, університети з давніх часів слугують місцем зустрічі молодого покоління. Таке існування університету легітиміє його як науковий, культурний та цивілізаційний центр.

Так, вихідною точкою Болонського процесу можемо вважати намагання збереження конкурентоспроможності європейської освіти. І в академічному світі склалася відповідь, в чому саме полягає «європеїзація» – вона стосується, власне, не структурних форм університету, а необхідності збереження цінностей.

Відповідність ринку праці. Під час експансії вищої освіти виникає така кількісна проблема, як перевиробництво дипломів, а також проблема реалізації людського капіталу. Ключем до вирішення цих питань є саме студентський погляд – уникнення такого стану освіти, можливостей її здобуття, за яких студент-споживач не відповідатиме потребам на ринку праці.

Після аналізу зазначених вище категорій, автором було виділено такі типи студентів, характерні сучасним тенденціям розвитку вищої освіти:

1. Практикуючі – гнучкість у навчанні, відносини викладач-студент, міжнародна мобільність, значимість високого рівня реалізації здобутих знань. Вища освіта сприймається абстрактно, наукові дослідження та суспільна відповідальність мало цікаві.

2. Утилітарні – так, які практикуючі студенти, але ще більш гостро, відкидають ідеї наукових досліджень та суспільних цінностей у вищій освіті. Ця група студентів метою вищої освіти вважає суто здобуття знань для використання їх в якості інструменту на ринку праці, в такому аспекті навіть нівелюють практичні знання, суміжні із здобутою ними професією. Особливістю цієї групи є повне заперечення цінностей, так зване «антисоціальне» ставлення до вищої освіти.

3. Консервативно-елітарні – найбільш високо оцінюють систему цінностей в освіті, а саме – забезпечення переваг у суспільстві, особливо наукові дослідження, але й очікування можливостей реалізації себе на ринку праці. Наголошують на незалежності від політичних сил та на науковій свободі. Характеризуються пасивним ставленням до суспільної відповідальності, тобто елітарністю.

4. Соціально-чуттєві – ця група студентів, порівняно з іншими, високо ставить цінності у вищій освіті, але саме ті, які сприяють дії фактору суспільної відповідальності, а не можливості кращої реалізації себе на ринку праці.

5. Заперечуючі ідею ринку праці – ці студенти характеризуються пасивним ставленням до значимості практичних навичок, заперечують основні тенденції розвитку у вищій освіті.

Слід звернути увагу на те, що ці типи студентів можуть видозмінюватися.

Висновки. Отже, через ціннісні категорії, притаманні різним групам студентів, ми намагались розкрити тенденції розвитку вищої освіти. Науково-технічний та індустріальний прогрес привели до розуміння того, що неможливо за кілька років здобути і знання, і професію на все життя. Характерною особливістю сучасної освіти є вихід за межі розуміння її, як суто здобуття професії.

Вже в давній Греції кришталевим стрижнем в освіті проходила ідея забезпечення саморозвитку та суспільної користі людини. Таким чином можемо сформулювати головною метою університету – самоврядування, саморозкриття, самопробудження як харизми кожного.

Звідси завдання університету: в процесі навчання всебічно сприяти саморозвитку та самоосвіті особистості, її здатності та готовності до засвоєння системи соціальних ролей протягом усього життя.

Список використаних джерел

1. Велика хартія університетів від 18 березня 1988 року // Офіційний сайт центра міжнародних проєктів НДІ прикладних інформаційних технологій [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: [http:// euroosvita.net/?category=17&id=1049](http://euroosvita.net/?category=17&id=1049)
2. Спільна декларація міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти» від 19 червня 1999 року // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту : [http:// zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_5253](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_5253)
3. 3.Комюніке ЮНЕСКО Всесвітня конференція з вищої освіти - 2009: "Нова динаміка вищої освіти і науки для соціальної зміни і розвитку" від 08 липня 2009 року // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту : [http:// zakon4.rada.gov.ua/laws/show/952_011](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/952_011).